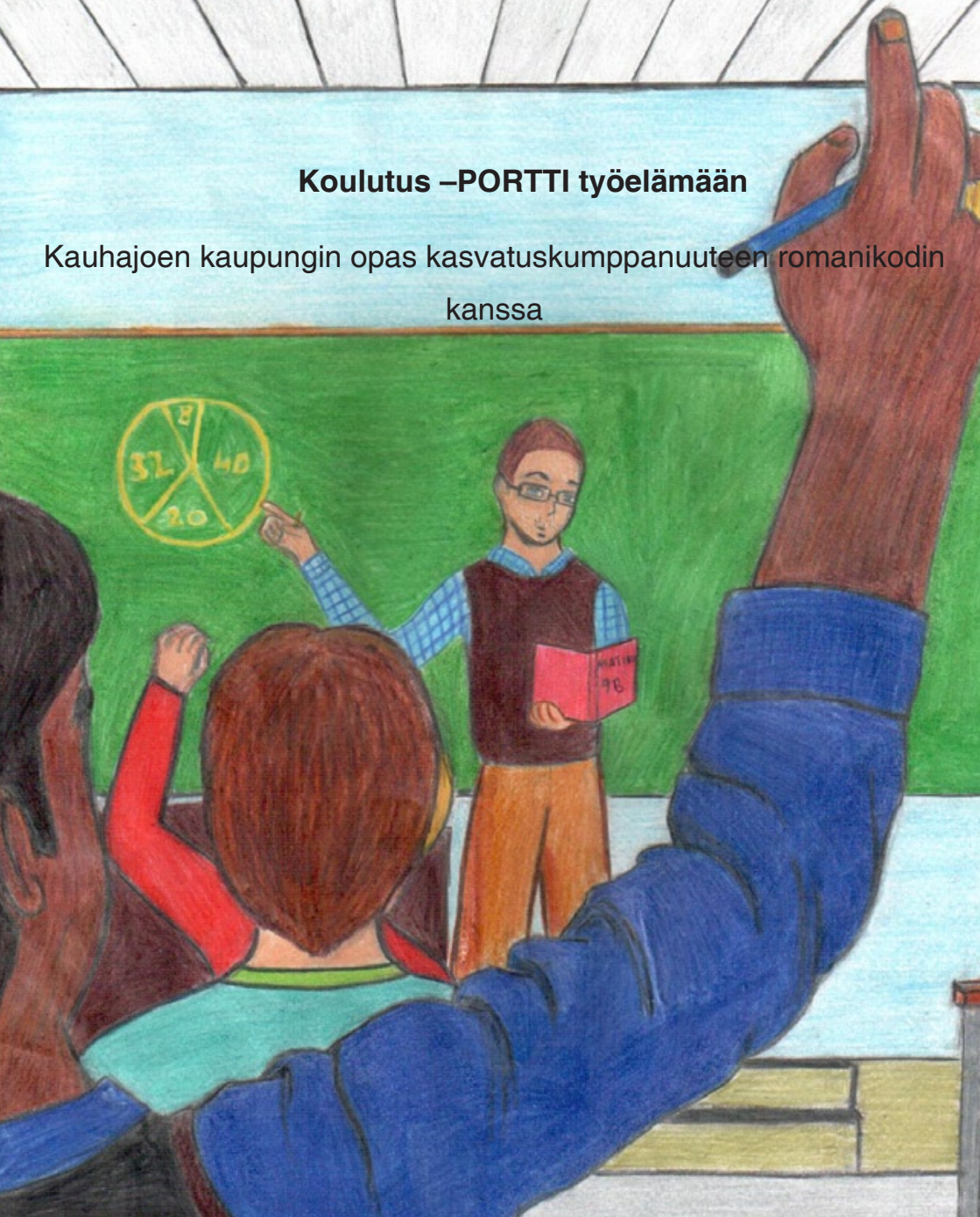

Koulutus –PORTTI työelämään

Kauhajoen kaupungin opas kasvatuskumppanuuteen romanikodin
kanssa

Oppaan kuvitus: Anette Lähdesmäki 14 v.

Teksti: Kirsi Grönstrand

Tuottaja: Kauhajoen kaupunki (Romanilasten perusopetuksen tukeminen –hanke)

Hankkeen ohjausryhmä:

Kirsi Grönstrand	Sari Halkola
Merja Kauppinen	Aila Ketola
Merja Latvala	Toivo Lyyski
Marjut Mäkynen	Irmeli Ojaniemi
Jari Rantanen	Paula Viitala

SISÄLTÖ

1 LUKIJALLE	5
2 TOIMINTAMENETELMÄ MUODOSTUU YHTEISTYÖLLÄ.....	7
3 LAINSÄÄDÄNTÖ LASTEN JA NUORTEN KASVUN TUEKSI	8
4 VARHAISKASVATUS OPPIMISEN TUKENA	9
5 OPPIVELVOLLISUUS	11
5.1 Opetussuunnitelma	12
5.2 Oppilashuolto.....	12
6 ROMANIKULTTUURI JA KOULU	13
6.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö	14
6.2 Vanhempainvartit.....	16
6.2.1 Ruokailu	16
6.2.2 Liikunta.....	17
6.2.3 Koulumatka	17
7 SILLANRAKENTAJA JA KULTTUURITULKKI	18
7.1 Romanikulttuurin tunteva työntekijä	18
7.2 Yhteiskoulu, murroksen aika	18
8 AMMATTI-IDENTITEETIN LÖYTYMINEN	19
8.1 Ammattiin peruskoulun jälkeen	19
8.2 Oppivelvollisuusiän jälkeen	21
9 ROMANIKULTTUURIN TUNTEVA TYÖNTEKIJÄ SILLANRAKEN- TAJANA	22

9.1 Kasvatuskumppanuus lapsen parhaaksi	22
9.2. Kauhajoen kaupungin toimintamalli	23
LÄHTEET	25
YHTEYSHENKILÖT	26

1 LUKIJALLE

Viime vuosina on vasta alettu ymmärtää, että romanilapset ja – nuoret kaipaavat tukea koulunkäyntiin. Viranomaisilta on puuttunut tietoa, mutta myös rohkeutta ottaa selvää mitä romanikulttuuri pitää sisällään. Romanikulttuurin luonteen vuoksi kirjoitettua tietoa ei juuri ole ollut saatavilla.

Kauhajoen kaupunki sai erillistä valtionavustusta romanilasten perusopetuksen tukemiseen. Hankkeelle nimettiin ohjausryhmä, joka koostuu kaupungin eri toimijoista muodostaen moniammatillisen ryhmän. Valtionavustuksen myöntämisen edellytyksenä oli, että kaupunki laatii romanilasten perusopetuksen tukemiseksi suunnitelman, jonka toimenpiteet vakiinnutetaan osaksi koulujen ja kaupungin arkea. Näin ollen Kauhajoen kaupunki katsoi yhdeksi strategian osa-alueeksi tuottaa opas koulun ja kodin välisen yhteistyön rakentamiseksi sekä oppilaan tukemiseksi.

Tämän oppaan tavoitteena on esitellä romanien koulutuksessa tarpeelliseksi havaittuja tukemisen muotoja sekä antaa konkreettisia neuvoja opettajille ja romaniperheille siitä, miten luoda tavoitteellinen kasvatuskumppanuus. Opas on tarkoitettu romanivanhemmille, opetushenkilöstölle ja muille romaniperheiden ja lasten kanssa työskenteleville. Tämä opas on syntynyt omien romanikulttuuria koskevien tietojeni ja kokemusteni pohjalta. Ohjausryhmä on ohjannut minua työstämään oppaassa alueita, jotka erityisesti kaipaavat tietoista tukea. Työskennellessäni kouluyhteisössä minua on pyydetty kertomaan romanikulttuurista ja minulle on esitetty myös runsaasti sitä koskevia kysymyksiä.

Kauhajoella kaupungin hallituksen päätöksellä on vuodesta 2002 toiminut romaniasian työryhmä. Työryhmän tavoitteena on romanien yhteiskunnallisen integroitumisen tukeminen eri hallinnon aloilla. Työryhmän edustajana koin hyvin tärkeäksi romanilasten koulunkäynnin tukemisen, minkä seurauksena kehitimme yhdessä sivistysjohtaja Kari Nuutilan kanssa romanityöntekijän toimenkuvan kouluille.

Kauhajoella vuodesta 2006 toimineen romanikulttuurin tuntevan työntekijän toimenkuva on katsottu erittäin tärkeäksi niin romanivanhempien kuin opettajienkin keskuudessa. Nyt tätä hyväksi koettua toimenkuvaa ohjausryhmä on katsonut tar-

peelliseksi laajentaa lapsen elämänkaaren eri vaiheisiin romanikulttuurin tuntevan työntekijän tuella. Työkentän laajuuden vuoksi tehtävä on mahdotonta toteuttaa yhden työntekijän voimin. Ajatuksena on tarjota kolmen eri romanikulttuurin tuntevan työntekijän työpanosta nivelvaiheisiin. Tällä tukimuodolla voidaan ennaltaehkäistä romanilasten ja -nuorten syrjäytymistä.

Päivähoidossa lapsella on mahdollisuus oppia tuntemaan vastuuta toisista ihmisistä ja oppia havaitsemaan heidän tarpeitaan. Lapset ovat varhaislapsuudessaan hyvin tasa-arvon tuntevia, ja sen myötä he oppivat tutustumaan erilaisiin ihmisiin ennakkoluulottomasti. Päivähoito yhdessä esikoulun kanssa tukee lapsen peruskoulun aloittamista. Romaniperhe tarvitsee tietoa lapsen päivähoidon ja esikoulun osallistumisen tärkeydestä sekä koulukulttuurista ja koulun toimintatavoista. Peruskoulu on kivijalka, jolta on tukeva ponnistaa ammatilliseen koulutukseen. Oppaan tarjoaman käytännön mallin kasvatuskumppanuudesta romanikodin kanssa on hyväksynyt Kauhajoen kaupungin sivistyslautakunta. Tämän myötä sitä voidaan pitää Kauhajoen kaupungin toimintamallina.

Kauhajoella 20.1.2009

Kirsi Grönstrand

2 TOIMINTAMENETELMÄ MUODOSTUU YHTEISTYÖLLÄ

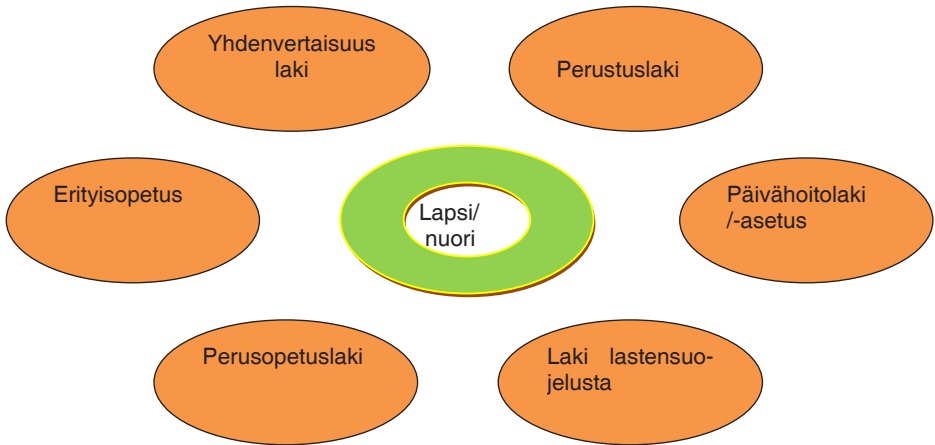

Kuvio 1 Yhteistyön merkitys

Vanhemmilla on aina ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Päivähoidon, esiopetuksen ja koulun henkilöstön tehtävänä on tukea kotien kasvatustehtävää. Lapsen kannalta on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys päivähoidon, esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä kodin välille. Koululla on vastuu opetuksesta ja kasvatuksesta kouluaikana. Koulun tulee huolehtia siitä, että romanivanhemmillä ja vanhemmillä yleensä on tarpeeksi tietoa siitä, miten he voivat seurata ja edistää lapsen koulunkäyntiä sekä oppimista. Varhaiskasvatuksen ja koulun henkilöstön työtä suhteessa romanilapsiin voidaan tukea palkkaamalla romanikulttuurin tunteva työntekijä romanikodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Romaniperheillä ei välttämättä ole tietoa koulukulttuurista ja sen toimintatavoista, minkä vuoksi he tarvitsevat monipuolista tukea.

Yhteistyön merkitys korostuu erityisesti nivelvaiheissa, kun lapsi siirtyy päivähoitosta esikouluun ja perusopetukseen sekä edelleen jatko-opintoihin. Koulussa toimii opettajien lisäksi eri ammattiryhmien edustajia, jotka huolehtivat lapsen hyvinvoinnista. Romanilapsen hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta voidaan tukea työyhteisöön palkatulla romanikulttuurin tuntevalla työntekijällä.

3 LAINSÄÄDÄNTÖ LASTEN JA NUORTEN KASVUN TUEKSI

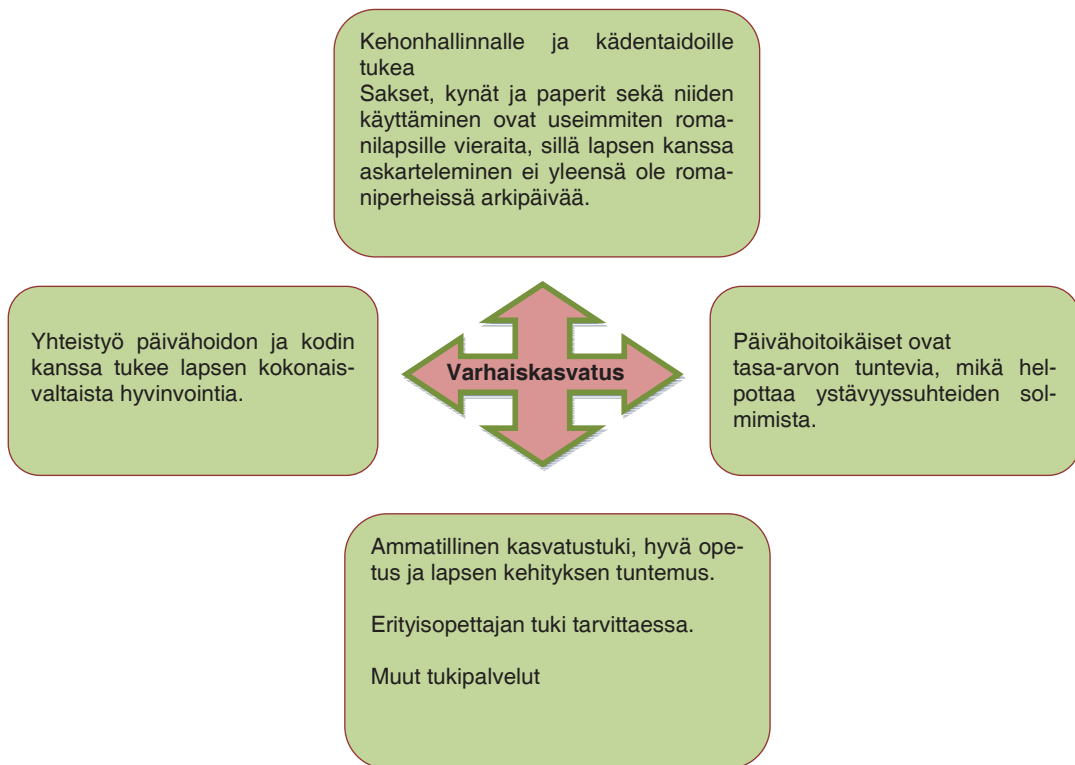
Suomessa lainsäädännöllä turvataan kansalaisten oikeuksien toteutuminen. Tähän on koottu keskeisempiä lakeja, joiden sisällöistä romanivanhemmillä tulee olla tietoa, kuten vanhemmillä yleensä. Viranomaisilla on velvollisuus antaa tietoa ja ohjata lainsäädäntöön liittyvissä asioissa lakien sisällöistä. Heillä on myös oltava ymmärrystä siitä, millä tavoin lakeja tulee käyttää hyödyksi lapsen kasvun ja kehityksen tukena.

Kasvatuskumppanuus ei synny pakottamalla vaan avoimuudella ja osapuolten yhteisymmärryksellä sekä yhteistyöllä. Romanilasten ja –nuorten kasvun sekä hyvinvoinnin turvaamiseksi romanikulttuurin tuntevien työtekijöiden työskenteleminen romaniperheiden kanssa on erittäin tärkeää. Tämä lisää romaniperheiden turvallisuuden tunnetta.

- Perustuslain mukaan romaneilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan.
- Romanivanhempia tulee kannustaa olemaan aktiivisia ja hakemaan lapselleen päivähoitopaikkaa. Päivähoito tarjoaa lapsen kasvulle ja kehitykselle virikkeellisen kasvuympäristön, jossa lapsella on mahdollisuus solmia ystävyyssuhteita.
- Romani-identiteetti ei ole sinänsä peruste erityisopetukseen siirtoon.

4 VARHAISKASVATUS OPPIMISEN TUKENA

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista.

- Mikäli neuvolassa lapsen ikäkausitarkastuksen yhteydessä herää huolta lapsen kehityksestä tai taidoista ja romanivanhempien on vaikeaa motivoida jatkotutkimuksiin, voi tilanteessa tukea sekä perheelle että neuvolalle antaa varhaiskasvatukseen palkattu romanikulttuurin tunteva työntekijä.
- Esikoulussa lapsen sosiaalisia taitoja hiotaan ja luodaan valmiutta koulunkäynnin aloittamiseksi. Esiopetuksessa kartoitetaan lapsen mahdolliset op-

pimisvaikeudet sekä tukimuodot, joita hän voi tarvita siirtyessään koulumaailmaan.

- Romanilapsi kasvaa romanikodin ja suvun keskellä. Hän saattaa kohdata ensimmäisen kerran ulkopuolisen maailman koulun aloittaessaan. Kun lapsella on ollut mahdollisuus osallistua päivähoitoon ja esikouluun, koulun aloittaminen on helpompaa jo solmittujen ystävyysuhteiden vuoksi. Näin lapsi ei kohtaa uutta elämänvaihetta yksin vaan yhdessä mahdollisten ystävien kanssa. Tämä tukee lapsen kehitystä, ja sen myötä lapsi on sekä fyysisesti että psyykkisesti valmiimpi koulun aloittamiseen.
- Romanikulttuurin tuntevan työntekijän kuuluminen päivähoidon ja esiopetuksen henkilökuntaan muokkaa henkilökunnan, romaniperheen sekä esikoululaisten ja heidän perheidensä asennetta myönteisempään suuntaan.

5 OPPIVELVOLLISUUS

Yhteiskunta tulee lapsen elämään lakeineen kouluntaipaleen alkaessa. Laki määrittää oppivelvollisiksi 7 – 16-vuotiaat lapset ja nuoret. Peruskouluvuosina lapsen persoonan kehitys on rikasta ja monimuotoista. Lapset ovat hyvin yksilöllisiä. Joku voi olla koulukypsä vuotta aikaisemmin kuin ikätoverinsa, kun taas vastaavasti joku saattaa tarvita lisää aikaa koulun aloittamiseen. Koulukypsältä lapselta odotetaan persoonallista kypsyyttä tunne-elämän ja sosiaalistumisen tasolla sekä motorisissa taidoissa. (Arajärvi 1992, 13, 17.)

Perustuslain 25§ mukaan jokainen Suomessa vakinaisesti asuva lapsi on oppivelvollinen alkaen vuodesta, jolloin täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä yhdeksän vuotta on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta (L 21.8.1998/628).

Opettajalla on suuri merkitys koululaisen arjessa. Hän on lapsen oikea-aikainen auttaja ja tukija. Opettajalla on keinot tukea oppilaan opiskelua juuri oikealla tavalla oikeaan aikaan. Lapsen oppimiselle merkitsee paljon se, että koulussa on myönteinen ilmapiiri ja lapsi saa säilyttää riittävän uteliaisuuden oppimiseen. Tätä opettajan tulee erityisesti vaalia. Aikuinen luokassa antaa älyllisiä haasteita, mutta myös kokemuksia ja elämyksiä. (Aho 1997, 47.) Romanilapselle on hyvin tärkeää saada opettajan huomio sekä kokemus, että opettaja kohtelee häntä yhdenvertaisesti. Romanilapsi on elämänsä aikana saattanut huomata, että pääväestö suhtautuu romaneihin stereotyyppisesti. Pieni positiivinen huomioiminen tukee koululaisen itsetuntoa ja tunnetta olla hyväksytty ihminen.

Perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Perusopetuslain 2§ mukaan opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. *Opetuksen tulee 3§ mukaan olla yhteistyössä kotien kanssa.* Koulun opetuskieli ja muualla kuin koulussa järjestettävässä opetuksessa käytettävä

kieli perusopetuslain 10§ mukaan on mahdollista olla joko suomi tai ruotsi, mutta opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. (L 21.8.1998/628.)

Valtio tukee romanikielen opetuksen järjestämistä 86%:lla opettajan palkkauksesta. Romanikielen opetuksen järjestäminen ei sinänsä ole haaste kouluille, joissa romanilapsia on oppilaina, vaan haasteena on opettajien löytäminen.

5.1 Opetussuunnitelma

Opetuksen järjestäjillä on vastuu opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatus- ja opetustyöstä sekä täsmennetään perusteissa määritellyjä tavoitteita ja sisältöjä huomioiden myös muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. Opettajan tulee opetuksessaan noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa. (Kauhajoen kaupungin opetussuunnitelma 2004, 3.)

5.2 Oppilashuolto

Oppilashuoltotyöryhmä on koulussa toimiva moniammatillinen työryhmä, jonka tehtävänä on tukea opettajan työtä, vanhempien kasvatustyötä sekä oppilaan opimista ja kasvua. Oppilashuoltoryhmään voivat kuulua rehtori, erityisopettaja, luokanopettaja, koulukuraattori, terveydenhoitaja ja romanikulttuurin tunteva työntekijä. (Kauhajoen kaupungin opetussuunnitelma 2004, 36.)

Joskus oppilaan koulunkäynti ei suju huolimatta siitä, että oppilashuoltoryhmä on yhdessä lapsen vanhempien kanssa tarkemmin pohtinut ja miettinyt oppilaan henkilökohtaista tilannetta ja koulu on tarjonnut tukitoimia. Jos huoli oppilaasta on edelleen olemassa ja se kasvaa, on koulun tehtävä lastensuojelulain mukaan lastensuojeluilmoitus.

6 ROMANIKULTTUURI JA KOULU

- Romaniperheessä lapsi saattaa tarvita koulunkäyntiinsä erityistä tukea vanhempien heikon koulupohjan vuoksi. Kotitehtävissä auttaminen voi kotona tuntua haasteelliselta.
- Romaniperhe tarvitsee tietoa koulukulttuurista ja sen toimintatavoista.
- Mikäli oppilaalla on tehtävät tekemättä, tulee opettajan rohkeasti ottaa vanhempiin yhteyttä tekemättömien tehtävien vuoksi ja selvittää, osaavatko vanhemmat tukea oppilasta hänen tarvitsemallaan tavalla.
- Romanilapselle ja -nuorelle kuuluvat noudatettavaksi kouluun luodut yhteiset säännöt ja normit. Poikkeustilanteet ovat neuvoteltavissa, mutta nämä eivät kuitenkaan saa loukata muiden oppilaiden yhdenvertaisia oikeuksia.

- Ihmisen biologiasta pidettyä koetta ei romaninuori voi näyttää kotona häveliäisyyden vuoksi. Tässä tilanteessa opettaja voi kysyä nuorelta, tarvitseeko hän apua huoltajan allekirjoituksen saamiseen. Tilannetta helpottaakseen opettaja voi tarjota nuorelle mahdollisuutta pyytää romanivanhempien allekirjoitusta erilliseen lipukkeeseen. Tämä voi olla pelkästään kokeen yläosa, joka sisältää oppilaan nimen, koealueen sekä numeraalisen arvioinnin. Häveliäisyyden tunteminen on yksilöllistä, eikä voida olettaa, että juuri näin on jokaisen oppilaan kohdalla.
- Oppilashuoltoon kuuluu lapsen ja nuoren fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuollolla pyritään myös ehkäisemään syrjäytymistä. Romanioppilaan kohdalla kulttuurinen identiteetti on osa hyvinvointia. Tämän vuoksi on tärkeää, että oppilashuoltoryhmään kuuluu romanikulttuurin tunteva henkilö. Näin voidaan taata, että romanioppilaan hyvinvointia tuetaan moniammatillisesti.
- Häveliäisyssyistä nuoret eivät keskustele vanhempien romanien kanssa aikuistumiseen liittyvistä asioista, vaan vastauksia murrosikään liittyviin kysymyksiin saadaan koulun terveydenhoitajalta, terveystiedon tunneilta tai samanikäisiltä sukulaisilta.

6.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

- Erilaisuutta tarkasteltaessa tulee miettiä, mitä samaa meillä on, eikä niinkään pohtia erilaisuutta.
- Kulttuurin tuomat eroavaisuudet eivät saa hankaloittaa yhteistyötä. Viranomaisen on hyvä hankkia tietoa romanikulttuurista oman ammattitaitonsa tueksi. Romanikulttuurin tunteminen hälventää stereotypioita. Kun tietää enemmän, luulee vähemmän.
- Avoin keskustelu, asiallinen tieto ja asian tiedostaminen voivat jo etukäteen ratkaista monia ongelmia ja ristiriitoja ja näin ennaltaehkäistä väärinkäsityksiä.

- Erilaiset oppaat auttavat tekemään yhteistyötä romanien kanssa. Työyhteisössä romanikulttuurin tunteva työntekijä voi toimia ”avoimena oppaana”, jolloin vastausta vailla olevat kysymykset voidaan esittää kulttuuritulkille suoraan.
- Toimiva yhteistyö syntyy osapuolten välisestä molemminpuolisesta kunnioituksesta ja luottamuksesta.
- Romanikulttuurin tuntevan ohjaajan lisäksi puhelin on todettu hyväksi yhteydenpitovälineeksi romanikotiin.
- Kouluiässä mahdollistettu varhainen apu tukee romanioppilasta sekä auttaa sopeutumaan ja ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Oppimisen hiipuesssa ja oppimisvaikeuksien lisääntyessä on asiaan puututtava nopeasti. Vertaistuen merkitys korostuu juuri tässä vaiheessa. Romanioppilas hyötyy siitä, että romanikulttuurin tunteva työntekijä tukee ja kannustaa lasta tai nuorta sekä toimii siltanrakentajana romanikodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Ongelmat eivät kehity suuriksi, kun huoleen tartutaan varhain ja noudatetaan varhaisen tuen työtapoja. Moniammatillinen yhteistyö tukee jokaista osapuolta, kun päämäärä sama.

Esiopettajan tehtävänä on kehittää lapsen oppimisvalmiuksia tukemalla suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä.

Peruskoulun opettaja tekee opetus- ja kasvatustyötä. Hän suunnittelee ja toteuttaa opetuksen huomioiden opetussuunnitelman tavoitteet.

Erityisopettaja opettaa lapsia ja nuoria, joilla on lieviä oppimisvaikeuksia.

Romanikulttuurin tunteva työntekijä toimii ohjaajana koulussa sekä siltanrakentajana kodin ja koulun välisessä yhteistyössä.

Koulunkäyntiohjaaja on koululla oppilaan oppimisen sekä kasvun ja kehityksen tukena.

Opinto-ohjaaja ohjaa oppilaita ja opiskelijoita opintojen suunnittelussa, jatko-opintoihin hakeutumisessa ja työelämään suuntautumisessa.

Kouluterveydenhoitajan työn keskipiste on lähinnä lapsen / nuoren fyysisen ja psyykkisen kasvun sekä kehityksen seuranta ja tukeminen.

Koulukuraattori pyrkii ehkäisemään oppilaiden ongelmia tukemalla heidän psyykkistä ja sosiaalista kasvuaan sekä kehitystään.

Kuvio 2 Kasvatusta tukeva moniammatillinen yhteistyöverkosto

6.2 Vanhempainvartit

- Vanhempainvarteissa keskustellaan lapsen kehityksestä.
- Vanhempainvartiin osallistuu romaniperheestä yleensä äiti, mutta isätkin ovat tervetulleita.
- Koulun ja kodin välinen yhteistyö on molemmille osapuolille yhtä merkittävää.
- Vanhempainvarteissa ei nuoren kuullen keskustella fysiologisista asioista häveliäisyyden vuoksi.
- Lapsen tai nuoren kasvua tai kehitystä vaikeuttavista asioista voi puhua romanivanhempien kanssa.

6.2.1 Ruokailu

- Suomalaisille tutut perinneruuat ovat myös romaniperheille tuttuja ja maistuvia. Koulun keittiölle on toimitettava lääkärintodistus, mikäli allergia rajoittaa romanilapsen kouluruokailua. Romaniperheen ruokatottumukset eivät

poikkeaa muiden suomalaisten ruokatottumuksista. Heidän uskontonsa ja kulttuurinsa, eivät ohjaa ruokailua.

- Puhtaus on kulttuurille hyvin ominaista ja se näkyy tietyllä tavalla kouluruokailussa. Aterimien tai ruuan pudotessa lattialle romanilapsi tai -nuori ei kykene syömään näillä tai näitä, sillä kokee näiden olevan epäpuhtaat. Puhaiden aterimien tai ruuan esim. leivän saaminen on välttämätöntä.
- Koulussa yhteisenä sääntönä ja kieltona on ruokailussa päällystakin sekä päähineen käyttö. Romaninuori murrosvaiheessaan ei näyttäydy vanhemman romanin läsnä ollessa t-paidassa ja kieltäytyy yleensä takin poisottamisesta. Mikäli koulu hyväksyy sen, että romanioppilas saa pitää takkia, saattaa tämä tuottaa hämmennystä muiden koulun oppilaiden keskuudessa. Tämän vuoksi nuorelle tulee kertoa, että hän pukeutuu siten, ettei takin poisottaminen loukkaa hänen kulttuurista identiteettiään.

6.2.2 Liikunta

- Alaluokilla lapsella ei ole kulttuurisia esteitä osallistua liikuntatunnille.
- Romanikulttuuri ei ole esteenä liikunnan harrastamiselle, mutta tietyissä tilanteissa se vaatii liikunnanopettajalta luovuutta ja hienosäätöä tunnin järjestämisessä. Romaninuori voi pukeutua liikuntavarusteisiin opetustunnin mukaisesti silloin, kun liikuntatunti ei ole järjestetty julkisella alueella.
- Mahdollisesta erityistarpeesta on hyvä neuvotella romanikulttuurin tuntevan ohjaajan kanssa, esim. jos liikuntatunnit ovat uimahallissa.
- Romanioppilaalla on velvollisuus osoittaa terveydentilastaan todistus, mikäli hän vaatii erityistä liikunnanjärjestelyä tähän vedoten.

6.2.3 Koulumatka

- Koulumatkat ovat osa koululaisen arkea. Romanikulttuuri ei ole esteenä julkisen liikenteen kulkuneuvojen käytölle.
- Taksikuljetus on mahdollinen, jos lapsen huoltaja on esittänyt lääkärintodistuksen, jonka kouluviranomaiset hyväksyvät.

7 SILLANRAKENTAJA JA KULTTUURITULKKI

7.1 Romanikulttuurin tunteva työntekijä

- Romaniaikuisen läsnäolo ja opetushenkilöstöön kuuluminen luo positiivisen vaikutuksen romanilapsen itsetunnon kehittymiseen. Tämä luo myös tunnetta siitä, että romanilapsi kuuluu joukkoon.
- Kouluasteelta toiseen siirtyminen on kriittinen vaihe romanilapsen opetuksessa. Nivelvaiheissa kodin ja koulun välisessä yhteistyössä korostuu moniammatillinen yhteistyö.
- Asennekasvatus korostuu, kun romanikulttuurin tunteva työntekijä ei työskentele ainoastaan romanilasten parissa, vaan antaa tukea ja apua jokaiselle apua tarvitsevalle oppilaalle tämän taustasta riippumatta.

7.2 Yhteiskoulu, murroksen aika

- Siirtyminen alakoulusta yläkouluun on vaikea vaihe, ja silloin nuori tarvitsee erityistä tukea. Tässä vaiheessa yhteistyö kodin ja koulun välillä tulee olla erityisen tiivistä.
- 7. – 9. luokalla romaninuori kaipaa usein enemmän tukea kuin muut nuoret kamppaillessaan identiteettikysymyksen kanssa.
- Romanikulttuurin tuntevan työntekijän läsnäolo kouluyhteisössä on erityisen tärkeää juuri aikuisuuteen kasvavalle nuorelle.
- Ilmoittamatta jätetyistä poissaoloista tulee ottaa yhteys suoraan kotiin. Mikäli nuorella on perustelematon syy olla poissa, tulee tilanteessa toimia koulun toimintakulttuurin mukaisesti, esim. romanikulttuurin tunteva työntekijä voi noutaa nuoren kotoa. Vastaavanlaisessa tilanteessa pääväestöön kuuluvan oppilaan voi kotoa noutaa koulukuraattori.

8 AMMATTI-IDENTITEETIN LÖYTYMINEN

8.1 Ammattiin peruskoulun jälkeen

- Yläkoulussa opinto-ohjaajan työpanos romaninuoren ammatinvalinnassa on erityisen tärkeää. Opinto-ohjaajan tulee kannustaa ja tukea romaninuorta hakeutumaan koulutukseen, josta hänellä on mahdollisuus saada mielekäs ja taloudellisesti kannattava ammatti. Ompelu- ja hevosala eivät ole nyky-päivänä taloudellisesti kannattavia ammatinvalintoja.
- Opinto-ohjaajan ja romanikulttuurin tuntevan työntekijän yhteistyö nuoren tukemisessa on tärkeää.

- Työelämään tutustumisjakson saaminen voi olla romaninuorelle etnisen taustan vuoksi vaikeaa. Tämän vuoksi hän tarvitsee opinto-ohjaajan tukea myös tässä.
- Jotta romaninuori voisi löytää ammatti-identiteetin, vaatii se jokaisen osapuolen sitoutumista asiaan. Nuorella ihmisellä päämäärä saattaa olla aluksi sumea. Vähitellen tavoite kirkastuu, kun selkiytymistä auttavat ihmiset, joiden kanssa nuori on vuorovaikutuksessa.
- Ilman koulutusta on vaikea saavuttaa tasavertaista asemaa työmarkkinoilla. Varhaisella puuttumisella voidaan ennakoida koulun keskeytys sekä estää mahdollinen syrjäytymisen kierre.

8.2 Oppivelvollisuuden jälkeen

- Työvoimapolitiittiset keinot koulupudokkaiden kanssa ovat monipuoliset. Työnhakusuunnitelmaa laadittaessa tulee asiakkaan olla tähän sitoutunut.
- Ellei asiakkaalla ole näkemystä tai toivetta siitä, millaisesta työstä hän eläntonsa tahtoo hankkia, ohjaavan jakson jälkeen urasuunnittelu on helpompaa.
- Työvoima- ja oppisopimuskoulutukset toimivat ponnahduslautana ammattia vailla oleville.
- Romanilla on yleensä heikko itsetunto ja hän saattaa tarvita rohkaisua sekä luottamusta löytääkseen omat voimavaransa.
- Romanikulttuurin tunteva työvalmentaja toimii aikuiskoulutuksessa vertais-tukena romaniasiakkaan kohdalla.
- Mikäli kaupungissa ei ole käytettävissä romanikulttuurin tuntevaa työntekijää tai sillonrakentajaa, voi tähän kouluttaa toimijan työvoimapolitiittisin keinoin.

9 ROMANIKULTTUURIN TUNTEVA TYÖNTEKIJÄ SILLANRAKENTAJANA

9.1 Kasvatuskumppanuus lapsen parhaaksi

Kuvio 3 Kasvatuskumppanuus romanikodin kanssa.

Romanilapsen elämänkaari alkaa siitä, kun hän syntyy romaniperheeseen, romanikotiin. Kasvun myötä lapsen elämää väistämättä koskettavat eri viranomaisten tarjoamat palvelut neuvola, päivähoito jne. Yhteistyö romanikodin ja viranomaisten kanssa ei välttämättä ole sujuvaa, jos sitä hankaloittavat mm. molemmipuoliset ennakkoluulot. Puutteellinen vuorovaikutus romaniperheen ja kunnallisten palveluntuottajien kanssa voi jatkua jopa läpi koko elämän. Kasvatuskumppanuuden syntymistä voidaan tukea palkkaamalla romanikulttuurin tunteva työntekijä lapsen kasvun eri vaiheisiin. Kauhajoen kaupungin toimintamalli kasvatuskumppanuudesta romanikodin kanssa selkeytyy kuviossa (Kuvio 3.). Kolmen romanikulttuurin tuntevan työntekijän palkkauksella tämän toimintamallin mukaisesti kaupunki voi mahdollisesti säästää pitemmällä tähtäimellä, kun integroitumista tuetaan oppaassa esitetyllä tavalla.

9.2. Kauhajoen kaupungin toimintamalli

Esi- ja alkuopetuksen ohjaaja toimii sillanrakentajana esikoulun, alkuopetuksen ja romanikodin välissä. Romanikulttuurin tunteva työntekijä toimii pääsääntöisesti työyhteisön työntekijänä. Tarvittaessa hän siirtyy erityistehtävään tarjoten ammatillista tukeaan päivähoidon ammattilaisille esimerkiksi silloin, kun perheessä lapsen kehityksen viiveet kaipaavat jatkotutkimuksia, mutta vanhemmat eivät tahdo tai ymmärrä lapsen etua asiassa. Sillanrakentaja tukee vanhempien suostumuksella perheen ja neuvolan yhteistyötä lapsen edun mukaisen ratkaisun saavuttamiseksi. Toinen mahdollisuus on se, että romanikulttuurin tunteva työntekijä toimii kaupungin perhetyöntekijänä ja ottaa tarvittaessa erityisroolin romaniperhettä koskevissa asioissa. Esi- ja alkuopetuksen ohjaaja tukee lapsen peruskoulun aloittamisvaihetta sekä alkuopetusta. Hän on käytettävissä esiopetuksessa, alkuopetuksessa sekä tarvittaessa päivähoidossa.

Romanikielen opettaja toimii pääsääntöisenä romanikielen tuntiopettajana kiertäen kouluja, joissa romanilapsia on oppilaana. Hän tukee tarvittaessa romanikodin ja koulun välistä yhteistyötä. Romanikielen opettamisen ohella opettaja toimii koulun arjessa yhdenvertaisena työntekijänä ja on mukana moniammatillisessa yhteistyössä.

Yläkoulussa ja jatko-opinnoissa romanikulttuurin tunteva työntekijä toimii kuten aikaisempien ikäkausien ohjaajat. Koulunkäynnin vaikeudet tuottavat haastetta kenelle tahansa murrosikäiselle nuorelle. Romaninuorelle tämä ikäkausi on hie-
man työläämpi, sillä hän tutkii itseänsä myös kulttuuri-identiteetin kautta. Tämän ikäisten nuorten kanssa työskentelevällä työntekijällä on oma painopistealueensa jatko-opintoihin siirtyvien romaninuorten kanssa. Työvoimapolitiittiset koulutusmahdollisuudet ovat hyvin monipuoliset. Näillä voidaan tukea 17 vuotta täyttäneitä nuoria, jotka ovat jääneet ilman peruskoulun päättötodistusta.

LÄHTEET

- Aho, L. 1997. Luonto- ja ympäristöoppiminen esi- ja alkuopetuksessa. Teoksessa: Siniharju, M. ym. (toim.) Esi- ja alkuopetuksen uusia tuulia. Opetushallitus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 47.
- Arajärvi, T. 1992. Tasapainoinen koululainen. (toim.) Juva: Wsoy, 13,17.
- Kauhajoen kaupungin opetussuunnitelma. 2004. Perusopetus 0-9. Opetussuunnitelmatyöryhmä. Sivistyslautakunta.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. [www – dokumentti]. [viitattu 16.9.2009]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.
- L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki. [www – dokumentti]. [viitattu 16.9.2009]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>.

YHTEYSHENKILÖT

Kauhajoen kaupunki sivistysosasto

Hallintoaukio

PL 500

61801 KAUHAJOKI

p. 06 24132000

Romaniasiaain toimikunta

Merja Paananen, pj.

p. 040 0249 735

Kirsi Grönstrand, vpj.

p. 040 0167 362 040 584 1850

Koulunkäyntiöhaaja/romanityöntekijä

Sari Halkola

p. 040 0850 575

